

Gözden Geçirilmiş 2. Basım

GÖÇ, GÖÇMENLERLE ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMET

Editörler

Doç. Dr. Tahir Emre Gencer - Doç. Dr. Bekir Güzel

GÖÇ, GÖÇMENLERLE ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMET

Editörler: Doç. Dr. Tahir Emre Gencer - Doç. Dr. Bekir Güzel

Yayın No.: 3614
Uluslararası İlişkiler No.: 164
ISBN: 978-625-439-814-8
E-ISBN: 978-625-439-813-1
Basım Sayısı: Gözden Geçirilmiş 2. Basım, Ekim 2023

© Copyright 2023, NOBEL AKADEMİK YAYINCILIK EĞİTİM DANIŞMANLIK TİC. LTD. ŞTİ. SERTİFİKA NO.: 40340
Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.
Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.
Nobel Akademik Yayıncılık, 2011 yılından beri "tanınmış uluslararası yayınevi" statüsündedir.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Samet Tekin -samet@nobelyayin.com-
Redaksiyon: Yıldız Çil -yildiz@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım: Mehtap Asiltürk -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Gencer, Tahir Emre., Güzel, Bekir.

Göç, Göçmenlerle Çalışma ve Sosyal Hizmet ve Sosyal Hizmet / Editörler: Tahir Emre Gencer - Bekir Güzel
Gözden Geçirilmiş 2. Basım. XXVI + 518 s. 16,5x24 cm. Kaynakça var, dizin yok.

ISBN: 978-625-439-814-8

E-ISBN: 978-625-439-813-1

1. Göç 2. Göçmenlerle Çalışma 3. Sosyal Hizmet 4. Dezavantajlı Gruplar 5. Birlikte Yaşam 6. Uygulama Örnekleri

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA

Telefon: +90 312 278 50 77 - **Faks:** 0 312 278 21 65

Sipariş: siparis@nobelyayin.com- **E-Satış:** www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com
www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Kırmızı Kedi, Arkadaş, D&R, Dost, Kika, Kitapsan, Nezih, Odak, Pandora, Prefix, Remzi

Baskı ve Cilt: Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. Anonim Şirketi / Sertifika No.: 46519
Beytepe Köy Yolu No.: 3 06800 Bilkent-Çankaya/ANKARA

*Yerinden yurdundan edilenlere,
Yaşam umutları için yollara düşenlere,
Göç yollarında eksilenlere,
Gidenleri bekleyenlere,
Geride kalanlara üzülenlere,
Gurbetliđi, hasretliđi yurt edinenlere,
Sazına, sözüne, kalemine işleyenlere,
Yüređini ve ekmeğini paylaşmayı bilenlere,
Emek ve destek verenlere...*

Bölüm Yazarları

BİRİNCİ KISIM KAVRAMSAL, KURAMSAL VE TARİHSEL ÇERÇEVE

Giriş: Bölüm 1

Göç ve Sosyal Hizmet İlişkisi Üzerine

Prof. Dr. Emrah Akbaş - Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, ORCID: 0000-0003-2807-4055

Bölüm 2

Göç Olgusuna İlişkin Temel Kavramlar

Doç. Dr. Ozan Selçuk - Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, ozan.selcuk@erdogan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2852-7491

Bölüm 3

Temel Göç Kuramları ve Göçün Değişen Yüzü

Doç. Dr. Bekir Güzel - Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, bekir.guzel@erdogan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0795-0768

Doç. Dr. Tahir Emre Gencer - Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, tahiremregencer@anadolu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5453-8752

Bölüm 4

Dünyada ve Türkiye'de Göçün Tarihsel Gelişimi, Günümüzde Türkiye'ye Yönelik Göç Hareketleri

Dr. Öğr. Üyesi Resul Turan - Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Tarih Bölümü, resul.turan@erdogan.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-7832-0552

İKİNCİ KISIM HUKUKSAL VE KURUMSAL ÇERÇEVE

Bölüm 5

Göç Mevzuatı

Doç. Dr. Mehmet Başcılar - Hukukçu, Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, mehmetbascilar@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0223-8050

Bölüm 6

Göç Alanında Hizmet Veren Kurum ve Kuruluşlar

Doç. Dr. H. İrem Kalaycı Kırloğlu - Karabük Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, hurirkal@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8352-8868

ÜÇÜNCÜ KISIM GÖÇ ÇALIŞMALARINDA SOSYAL HİZMET KURAM, UYGULAMA VE PSİKOSOSYAL DESTEK BOYUTU

Bölüm 7

Göçmenlerle Sosyal Hizmet Uygulamalarında Temel Kavramlar ve Teknikler

Arş. Gör. Ayşe Nur Boz - KTO Karatay Üniversitesi İktisadi, İdarî ve Sosyal Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, aysenur.boz@karatay.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4060-4939

Doç. Dr. Dilara Ustabaşı Gündüz - KTO Karatay Üniversitesi İktisadi, İdarî ve Sosyal Bilimler, Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü, dilara.ustabasi@karatay.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8184-8446

Doç. Dr. Demet Akarçay Ulutaş - KTO Karatay Üniversitesi, İdarî ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, demet.akarcay@karatay.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5872-2549

Bölüm 8

Göç Çalışmalarında Sosyal Hizmet Kuram ve Yaklaşımları

Öğretim Görevlisi Alpaslan Çobanoğlu - Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölümü, acobanoglu@beu.edu.tr ORCID: 0000-0003-1536-4854

Doç. Dr. Serhat Tek - Bitlis Eren Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Sosyal Hizmet Bölümü, stek@beu.edu.tr ORCID: 0000-0001-7140-2099

Bölüm 9

Göç Süreçlerinde Ruh Sağlığı ve Psikososyal Destek Hizmetleri

Dr. Öğr. Üyesi Aslı Cennet Yalım - University of Central Florida,
asli.yalim@ucf.edu, ORCID: 0000-0002-2621-0271

DÖRDÜNCÜ KISIM GÖÇ SÜREÇLERİNDE DEZAVANTAJLI GRUPLAR: ÇOCUK, KADIN, AİLE, YAŞLI VE ENGELLİ

Bölüm 10

Çocuk Göçü: Yaşamları Yaşlarından Büyük Çocuklar

Doç. Dr. Tahir Emre Gencer - Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Sosyal Hizmet Bölümü, tahiremregencer@gmail.com,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5453-8752>

Bölüm 11

Göçmen Çocuklara Yönelik İstismar: Çocuk Ruh Sağlığına Yansımalar ve Sosyal Hizmet Müdahalesi

Doç. Dr. Gamze Erükücü Akbaş - Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, gamzeerukcu@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-9790-5329

Bölüm 12

Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Göçte Kadınlar ve Aile

Doç. Dr. Meliha Funda Afyonoğlu - Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Sosyal Hizmet Bölümü, fafyon@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-7690-5602

Bölüm 13

Engellilik, Yaşlılık ve Yerinden Edilmenin Kesiştiği Yer: Engelli ve Yaşlı Göçmenler

Arş. Gör. Ecem Naz Nazlıer - Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, ecemnazlier@gmail.com,
ORCID: 0000-0003-3864-4867

BEŞİNCİ KISIM
SAHAYA VE UYGULAMAYA YÖNELİK ÖNERİLER,
VAKA YÖNETİMİ VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Bölüm 14

Göç Çalışmalarında Uygulama ve Sahaya Yönelik Öneriler

Gökçe Ceylan - Sosyal Hizmet Uzmanı, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Doktora Programı Öğrencisi, gokceceylan07@gmail.com
ORCID: 0000-0002-9698-9866

Bölüm 15

Göç Çalışmaları ve Vaka Yönetimi

Gülgez Ağbaba Eroğlu - Sosyal Hizmet Uzmanı, Türk Kızılay Ankara Toplum Merkezi Yöneticisi, gulgez@gmail.com.

Bölüm 16

Göç Alanına İlişkin Proje Çalışmaları ve İyi Uygulama Örnekleri

Dr. Büşra Uslu Ak - Alman Uluslararası İş Birliği Kurumu, busra.uslu@giz.de,
ORCID: 0000-0001-5667-6809

Bölüm 17

**Gaziantep'teki Suriyelilerin Genel Durumu ve Yaşadıkları Sosyal Sorunlar:
Bir Göç Analizi Örneği**

Dr. Öğr. Üyesi Nur İncetahtacı - Gaziantep Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, incetahtaci@gantep.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1437-8154

Bölüm 18

Suriyeli Kadınların Gereksinimlerinin Karşılmasına Yönelik Hak Temelli Hizmetler: Bir Sosyal Hizmet Uygulaması Örneği

Dr. Öğr. Üyesi Filiz Demiröz - Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü (Emekli Öğretim Üyesi), filiz.demiroz@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8606-7350
Araştırma Görevlisi Gizem Akoğlu - Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, gizemakoglu@hacettepe.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3726-9938

Sonuç Yerine: Bölüm 19

Göçün Belirsizlikleri: Yeniden Göç Etmek ya da Birlikte Yaşamak

Dr. Öğr. Üyesi Filiz Demiröz - Hacettepe Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü (Emekli Öğretim Üyesi), filiz.demiroz@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8606-7350

Ön Söz

Göç olgusu tarih boyunca farklı nedenlerle çeşitli coğrafyalarda varlığını sürdürmekte ve son yıllarda özellikle Suriye, Irak, Somali, Bangladeş ve Afganistan gibi kaynak ülkelerden hedef ülkelere doğru gerçekleşen çeşitli göç hareketlilikleri ile Türkiye ve diğer ülkeler açısından güncelliğini korumaktadır. Bu göç hareketliliğinin benzer biçimde ilerleyen zamanlarda da ülkelerin ve toplumların farklılaşan ihtiyaçları, güncellenen sorunları ve karşılaşılan afet, kriz, bölgesel çatışma gibi nedenlerle çeşitlenerek bireysel ve kitlesel boyutlarda devam edeceği öngörülmektedir.

Kitlesel boyutlarda yaşanan göç hareketleri içinde büyük oranda çocuk, kadın, yaşlı ve engelli bireylerin de göç etmek zorunda kaldıkları dikkat çekmektedir. Bu durum söz konusu bireylerin yaşadıkları ya da yaşayabilecekleri engellerin/sorunların derinleşmesine ve bir kesişimselliğin ortaya çıkmasına da yol açabilmektedir. Ayrıca mevcut durum göç süreçlerinde çok aktörlü çalışmalara, kapsamlı politikalara ve etkin sosyal destek sistemlerine duyulan ihtiyacı da gündeme getirmektedir. Nitekim göç; çok çeşitli bileşenleri ve ağır yaşam deneyimlerini içinde barındıran bir süreç olarak karşımıza çıkabilmektedir. Bir bireyin, grubun ya da toplumun; kendini var ettiği ve hayatını sürdürdüğü bir yaşam ortamından koparılması veya ayrılmak zorunda kalması dahası ihtiyaç duyulan pek çok şeyin geride ya da uzağında kalması; çok boyutlu biyolojik, sosyal, ekonomik, kültürel ve ruhsal sorunlara, gereksinimlere ve hayatın farklı alanlarına yayılabilen çeşitli karmaşık etkilere neden olabilmektedir. Bu sebeplerle göç olgusu; hem göçe maruz kalan bireyleri ve müracaatçı gruplarını hem de kaynak ve hedef ülkeleri, bu ülkelerin politikalarını ve sosyal sorunlarını mikro, mezzo ve makro açılardan önemli biçimlerde etkileyebilmektedir. Bu denli çeşitli karmaşık etkilere sahip bir alanda çalışırken sosyal uyum, birlikte yaşam, sosyal adalet, koru(n)ma, iyilik hâli, insan hakları, çocuk hakları, kadın hakları, farklılıklara saygı, insan onuru, insan değeri, etik gibi sosyal hizmetin temel taşları açısından da çok fazla kavram ve bu kavramlara ilişkin önemli sorumluluklar karşımıza çıkabilmektedir. Çünkü bireyler salt farklı bir ülkeden veya şehirden nicelik olarak göç etmemekte; aynı zamanda kültürleri, gelenekleri, hayalleri, beklentileri, ihtiyaçları, umutları, kayıpları ve sorunları ile birlikte göç etmektedirler. Bahsi geçen çeşitli sebeplerden ötürü göç alanı ciddi bir bilgi, beceri ve değer donanımı yanında bütüncül, analitik ve disiplinler arası bir

bakış açısını da gerektirmektedir. Bu ihtiyaçlardan hareketle ortaya çıkan ve birbirinden değerli on dokuz kitap bölümünün bir araya gelmesiyle oluşan bu özgün kitap aynı zamanda göç çalışmalarında gereksinim, hak, sosyal adalet, yerel bilgi kavramlarının ve sosyal hizmet bakış açısının önemini de ortaya koymaktadır.

Zorunlu ve gönüllü göç kavramlarının muğlaklaştığı, göçmen ile mülteci olmanın arasındaki çizginin giderek belirsizleştiği ve bu kavramların tam olarak hangi durumda kullanılacağı tartışıldığı bir dönemde yayına hazırlanan bu kitapta; göçmen, sığınmacı, mülteci, şartlı mülteci ve geçici koruma gibi kavramlar için bütüncül bir ifadeye gereksinim duyulduğunda çatı bir ifade olarak “göçmen” kavramı kullanılmıştır. Fakat kurum isimleri, hukuki düzenlemelerin içeriği, statüler, direkt alıntılar veya tarihsel ifadeler söz konusu olduğunda ilgili bireyleri/grupları tanımlayan kavramların (göçmen, sığınmacı, mülteci, şartlı mülteci ve geçici koruma) kullanılması tercih edilmiştir.

Kitabın ilk bölümünde “**Göç ve Sosyal Hizmet İlişkisi Üzerine**” başlığı altında Prof. Dr. Emrah Akbaş, göç ile sosyal hizmet ilişkisinin ana hatlarını tarihsel ve sosyolojik bir bakış açısıyla ele almaktadır. Bu çalışmada öncelikle sosyal hizmetin modern toplumun bir enstrümanı olarak toplumsal dönüşümün içinde nasıl konumlandığı üzerinde durulmaktadır. Devamında göç ve sosyal hizmet ilişkisinin değişen bağlamı, yerleşim evleri hareketinden refah devleti anlayışına ve küreselleşme çağına kadar geçen sürede yaşanan gelişmeler odağında tartışılmakta; teoride ve uygulamada bu ilişkinin yansımaları ve sonuçları eleştirel bir biçimde analiz edilmektedir.

“**Göç Olgusuna İlişkin Temel Kavramlar**” isimli ikinci bölümde Doç. Dr. Ozan Selçuk, göç çalışmalarındaki temel kavramları ele almaktadır. Bu bölümde yazar; göçmen, sığınmacı, mülteci, yerinden edilmiş bireyler, uluslararası/ikincil/geçici koruma, entegrasyon, asimilasyon, diaspora, sosyal sermaye, göçün feminizasyonu/kadınlaşması, zorunlu/gönüllü/zincirleme/döngüsel göç, kaynak/transit/hedef ülke, coğrafi kısıtlama, geri göndermeme ilkesi ve sosyal uyum gibi pek çok kavramı güncel gelişmeler ışığında incelemektedir.

Üçüncü bölümde yer alan “**Temel Göç Kuramları ve Göçün Değişen Yüzü**” isimli metinde Doç. Dr. Bekir Güzel ve Doç. Dr. Tahir Emre Gencer, “Kuram nedir ve ne işe yarar?” sorusu odağında temel göç kuramlarını tartışmaya açmaktadır. Bu bölümde göç kuramları ilk ortaya çıkışından günümüze kadar geçen sürede temel kuramlar: erken dönem göç kuramları, ekonomik temelli göç kuramları, tarihsel-yapısalcı göç kuramları ve sosyokültürel göç kuramları başlıkları altında incelenmektedir. Yazarlar Ravenstein göç kuramlarından, Samuel Stouffer’in kesişen fırsatlar kuramına; Petersen’in göç tiplerinden Everett Lee’nin itme-çekme kuramına;

neoklasik ekonomi kuramından ikiye bölünmüş emek/iş gücü piyasası kuramına; dünya sistemleri kuramından göç sistemleri kuramına; göçmen ilişkiler ağı (Network) kuramından birikimli nedensellik kuramına kadar pek çok kuramı göç hareketlerinin değişen bağlamı içinde ele almaktadır.

“Dünyada ve Türkiye’de Göçün Tarihsel Gelişimi, Günümüzde Türkiye’ye Yönelik Göç Hareketleri” isimli dördüncü bölümde Dr. Resul Turan göçün tarihsel gelişimini ve günümüzde Türkiye’ye yönelik göç hareketlerini tarih disiplininin bakış açısıyla kronolojik olarak ele almaktadır. Osmanlı Dönemi’nde yapılan düzenlemeler ve çıkarılan kanunlar ile göçün organizasyonu; Cumhuriyet Dönemi’nde imzalanan mübadele anlaşmaları neticesinde Yunanistan başta olmak üzere Bulgaristan, Yugoslavya-Makedonya, Romanya, Afrika ve Orta Doğu ülkelerinden gerçekleşen göçler, bu bölümde analiz edilen alt başlıklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Yazar son bölümde “Suriye Göçleri” başlığı altında ele aldığı güney sınırından gerçekleşen göç hareketlerini; kültürel, dinsel ve etnik yapılarla ilişkili olarak tarihsel bir perspektif üzerinden değerlendirmektedir.

Beşinci bölümde Doç. Dr. Mehmet Başçıllar **“Göç Mevzuatı”** başlığı altında göç politikalarının ve uygulamalarının yasal dayanağını oluşturan düzenlemeleri incelemektedir. Bu bölümde 1926 yılında Yunanistan ile gerçekleştirilen nüfus mübadelesi ile başlayan Türkiye Cumhuriyeti’nin göç mevzuatı son olarak 2013 yılında kabul edilen Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) ve sonrasındaki gelişmelerle birlikte değerlendirilmektedir. Bu bölümde göçmenlere sağlanan haklar ve sunulan hizmetler de göç mevzuatı içinde yer alan statüler (mülteci, sığınmacı, şartlı mülteci, ikincil koruma ve geçici koruma gibi) açısından tartışılmaktadır.

“Göç Alanında Hizmet Veren Kurum ve Kuruluşlar” isimli altıncı bölümde göç alanında hizmet veren kurum ve kuruluşlar, Doç. Dr. H. İrem Kalaycı Kırılıoğlu tarafından incelenmektedir. Son yıllarda küresel ölçekte artan göç hareketleri neticesinde ön plana çıkan çeşitli kurum ve kuruluşlar, ulusal ve uluslararası düzeyde olmak üzere iki ana başlık altında ele alınmaktadır. Ulusal düzeyde hizmet veren kurum ve kuruluşlar Kızılay, Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği, Mültecilerle Dayanışma Derneği, İltica ve Göç Araştırmaları Merkezi, Mülteci Destek Derneği, Mülteci Hakları Merkezi ve diğer STK’ler başlıkları altında sunulmaktadır. Göç alanında hizmet veren uluslararası kurum ve kuruluşlar ise Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, Uluslararası Göç Örgütü, Birleşmiş Milletler Küresel Göç ve Kalkınma Forumu, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, GİZ ve Caritas Turkey başlıkları altında değerlendirilmektedir.

Kitabın yedinci bölümünde araştırma görevlisi Ayşe Nur Boz, Doç. Dr. Dilara Ustabası Gündüz ve Doç. Dr. Demet Akarçay Ulutaş, “**Göçmenlerle Sosyal Hizmet Uygulamalarında Temel Kavramlar ve Teknikler**” başlığı altında uzmanların göçmenlerle sosyal hizmet uygulamalarında kullanabilecekleri temel kavramları ve teknikleri ele almaktadır. Göç hareketleri ile ilgili olarak politik ve teorik tartışmaların ön plana çıktığı bir dönemde uygulamalara yönelik çalışmalara her geçen gün daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyaca yönelik hazırlanan yedinci bölümde yazarlar, çokkültürcülük, çoğulculuk, kültürel yetkinlik, birlikte yaşam ve uyum gibi son derece önemli kavramları irdeleyerek göç süreçlerindeki yetkin bir sosyal uygulamasının çerçevesini ortaya koymaktadır. Ayrıca göçmenlere yönelik uygulamalarda kültürogram (culturagram), genogram, ekoharita (eco-map) ve kavram haritaları (concept maps) gibi görsel araçların etkin birer teknik olarak nasıl kullanılacağına da değinmektedirler.

“**Göç Çalışmalarında Sosyal Hizmet Kuram ve Yaklaşımları**” isimli sekizinci bölümde öğretim görevlisi Alpaslan Çobanoğlu ile Doç. Dr. Serhat Tek göç çalışmalarında sosyal hizmet uzmanlarının yararlanabileceği kuram ve yaklaşımları ele almaktadırlar. Bu bölümde sistem kuramı, ekolojik yaklaşım, güçlendirme yaklaşımı, krize müdahale yaklaşımı, hak temelli yaklaşım, feminist kuram, çokkültürcü sosyal hizmet, baskı karşıtı uygulama, ayrımcılık karşıtı uygulama ve ırkçılık karşıtı uygulama gibi farklı kuram ve yaklaşımlar, kesişimsellik unsurları dikkate alınarak irdelenmektedir.

Dokuzuncu bölümde Dr. Aslı Cennet Yalım, “**Göç Süreçlerinde Ruh Sağlığı ve Psikososyal Destek Hizmetleri**” başlığı altında göç eden bireylerin göç süreçlerinde yaşadıkları ruh sağlığı sorunlarına ve psikososyal destek hizmetlerine odaklanmaktadır. Yazar, çalışmada göçmen olmanın psikososyal yönünü, göçmenlere yönelik ruh sağlığı ve psikososyal destek servislerinin/hizmetlerinin özelliklerini ve Suriyelilere yönelik etkili müdahalenin özelliklerini göçün evreleri (göç öncesi, göç eylemi ve göç sonrası) kapsamında ele almaktadır. Bu bölümde bahsi geçen müdahale yöntemleri ise savaş, doğal afet veya diğer zorluklardan dolayı göçmen kategorisine dâhil edilen sığınmacı, mülteci, şartlı mülteci, geçici koruma altındaki Suriyeliler gibi göç eden bireylere yönelik psikososyal desteği odağına almaktadır.

Kitabın onuncu bölümünde yer alan “**Çocuk Göçü: Yaşamları Yaşlarından Büyük Çocuklar**” isimli metinde Doç. Dr. Tahir Emre Gencer, belki de göçün en masum ve en dezavantajlı grubu olan çocuk göçmenlere odaklanmaktadır. Yazar, bu bölümde çocuk göçü ile çocuk refahı ilişkisini geleneksel çocukluk anlayışı tartışmasından başlatarak hak temelli yaklaşıma ve modern çocukluk anlayışına doğru genişleyen bir çerçeveye analiz etmektedir. Dahası göçte çocuk olmanın ne anlama geldiğini, göç süreçlerindeki çocukların (göç öncesindeki, göç sırasındaki

ve göç sonrasındaki) öne çıkan gereksinimlerini (ihtiyaçlarını) ve karşılaştıkları zorlukları; Max-Neef'in "*İnsani İhtiyaçlar ve Giderilmesi Matrisi*"inde belirtilen dokuz temel ihtiyaç kapsamında gereksinim ve hak temelli bir bakışla ele almaktadır. Çalışmada zorunlu göçü deneyimlemiş Suriyeli çocukların yaşam deneyimlerine ve çocukların (öznelerin) kendi cümlelerine yer verilmesi ise ilgili konunun kanıt temelli veriler eşliğinde sunulmasına ve tartışılmasına olanak sağlamaktadır.

“Göçmen Çocuklara Yönelik İstismar: Çocuk Ruh Sağlığına Yansımalar ve Sosyal Hizmet Müdahalesi” isimli on birinci bölümde Doç. Dr. Gamze Erükçü Akbaş göç çalışmaları ve uygulamalarında son derece hassas ve önemli bir konuyu sosyal hizmet bakış açısıyla tartışmaya açmaktadır. Yazar, göçmen ve çocuk olmanın kesişimselliğinde göçmen çocuklara yönelik gerçekleştirilen istismarı, çocuk ruh sağlığına olan yansımaları üzerinden irdelemektedir. Bölümde göçmen ve mülteci çocuklara yönelik istismarın boyutu ve güncel durumu; göçmen ve mülteci çocuklarda ruh sağlığı risk faktörleri ve sık görülen belirtileri; göçmen çocuk istismarı ile mücadelede sosyal hizmet müdahalesi; göçmenlerle çalışan sosyal hizmet uzmanlarının rolleri ile istismara maruz bırakılmış göçmen çocuklarda kullanılabilir olacak terapi yöntemleri, ilke ve teknikleri detaylı bir şekilde analiz edilmektedir.

Göç literatüründe göçün kadınlaşması/feminizasyonu son yıllarda sıkça gündeme gelen konulardan biridir. On ikinci bölümde Doç. Dr. Meliha Funda Afyenoğlu "**Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Göçte Kadınlar ve Aile**" başlığı altında göç hareketlerine dâhil olan kadınları ve aileleri ele almaktadır. Feminist literatürde önemli bir bakış olarak kullanılan toplumsal cinsiyet perspektifi bu bölümde göç literatüründe hâkim olan geleneksel söyleme karşı bir yapısökümü (dekonstrüksiyon) yapmakta ve toplumsal cinsiyete duyarlı bir sosyal hizmet uygulamasının çerçevesini çizmektedir. Ayrıca yazar; eşlik eden aile, aile kurma ve aile birleşimi gibi alt başlıklar içinde aile göçünü ve aile sistem teorisi temelinde göçmen ailelerle sosyal hizmet uygulamasını tartışmaktadır.

Kitabın on üçüncü bölümünde yer alan "**Engellilik, Yaşlılık ve Yerinden Edilmenin Kesiştiği Yer: Engelli ve Yaşlı Göçmenler**" başlıklı metinde, araştırma görevlisi Ecem Naz Nazlıer, göç konusuna engellilik, yaşlılık ve yerinden edilmenin kesiştiği yerden bakmakta ve göç literatüründe belki de en az değinilen gruplar arasında yer alan yaşlı ve engelli göçmenlere odaklanmaktadır. Yazısına yaşlı ve engelli göçmenlerin göç öncesi, sırası ve sonrasında karşılaştıkları zorluklara değinerek başlayan yazar, ilerleyen bölümlerde engelli ve yaşlı göçmenlere ilişkin yasal düzenlemelere değinmektedir. Çalışmanın son bölümünde ise yapılan tespitler ve açıklamalar neticesinde engelli ve yaşlı göçmenlere yönelik sunulan sosyal refah hizmetlerinin ve sosyal hizmet uygulamalarının niteliği irdelenmektedir.

Sosyal hizmette göç ve göçmen politikaları kadar göçmenlere yönelik uygulamalar da son derece önemlidir. Son yıllarda artan göç hareketliliği karşısında göçmenlere yönelik müdahale gerçekleştirebilecek uzman ihtiyacı da ön plana çıkmaktadır. Bu noktada göçmenlere yönelik uygulama bilgisi ve saha deneyimleri kritik bir öneme sahiptir. On dördüncü bölümde son yıllarını çeşitli STK’lerde göçmenlere yönelik çalışmalar yürüterek geçiren sosyal hizmet uzmanı Gökçe Ceylan **“Göç Çalışmalarında Uygulama ve Sahaya Yönelik Öneriler”** başlığı altında uzmanlara yönelik uygulama bilgisini ve saha deneyimlerini paylaşmaktadır.

Müdahale süreçlerinde yürütülecek iş ve işlemlerin; kullanılacak araç, yöntem ve kuramların; yapılacak çalışmaların detaylı bir şekilde planlanması hem profesyonel hem de sistematik bir uygulama için oldukça önemlidir. **“Göç Çalışmaları ve Vaka Yönetimi”** isimli on beşinci bölümde sosyal hizmet uzmanı Gülgez Ağbaba Eroğlu göçmenlere yönelik uygulamalarda kullanılabilir vaka yönetimi sistemini Türk Kızılayı örneği üzerinden ele almaktadır. Bu bölümde yazar yaptığı uygulamalardan hareketle; tespit ve kayıt (kabul), değerlendirme, planlama, havale (yönlendirme/sevk), takip (izleme) ve vaka sonlandırma başlıkları altında vaka yönetim aşamalarını, çeşitli görsellerle destekleyerek açıklamaktadır.

Son yıllarda ülkelerin göç ve göçmen politikalarındaki değişimlere bağlı olarak ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar aracılığıyla gerçekleştirilen projelerin sayısı artmaktadır. Ülkeler ve küresel boyutta faaliyet gösteren kuruluşlar göçmenlere yönelik sunulan hizmetlerde doğrudan hizmet sunan birim olmaktan ziyade sunulan hizmeti denetleyen/kontrol eden ve yöneten pozisyonda olmayı tercih etmektedir. Bu tercihe bağlı olarak da göçmenlere yönelik sunulacak uygulamalar için ayırdıkları bütçeleri/fonları çeşitli projeler aracılığıyla üçüncü sektör kurum ve kuruluşlarına dağıtmaktadırlar. **“Göç Alanına İlişkin Proje Çalışmaları ve İyi Uygulama Örnekleri”** isimli on altıncı bölümde Dr. Büşra Uslu Ak, göç alanında geliştirilen/uygulanan projeleri iyi uygulama örnekleri üzerinden ele almaktadır. Yazar, sosyal hizmet odaklı projeler ile göç ilişkisini irdeleyerek başladığı yazısında proje döngüsü ve yönetimi gibi konuları sistematik bir şekilde aktarmaktadır. Çalışmanın son bölümünde *“Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi”* ve *“Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Sağlık Statüsünün ve Türkiye Cumhuriyeti Tarafından Sunulan İlgili Hizmetlerin Geliştirilmesi Projesi”* başlıkları altında Türkiye’de gerçekleştirilen iki iyi uygulama örneğine yer verilmektedir.

On yedinci bölümde **“Gaziantep’teki Suriyelilerin Genel Durumu ve Yaşadıkları Sosyal Sorunlar: Bir Göç Analizi Örneği”** başlığı altında, Dr. Öğr.

Üyesi Nur İncetahtacı Gaziantep'te bulunan Suriyelilerin genel durumunu ve yaşadıkları sosyal sorunları sosyal hizmet bakış açısıyla değerlendirmektedir. Yazar mültecilik ve göçmenlik kavramlarını bir düşünömsellik içinde ele alarak başladığı yazısında; Suriyelilerin ölkelerini terk etmelerine yol açan olayları ve gerçekleşen kitlesel göç hareketleri sonrasında, Suriyelilerin Türkiye'deki genel görünümünü ve yaşadıkları sosyal sorunları ortaya koymaktadır. Bu tespitler neticesinde Türkiye'de sunulan sosyal hizmetlerin niteliğini sorgulayarak bu hizmetlerin çok yönlü ve boyutlu olduğuna dikkat çekmektedir. Yazar, eleştirel bir bakışla, bu durumun "yama işi"ne benzeyen sosyal hizmet uygulamalarının ortaya çıkmasına neden olduğunu tartışmaktadır.

"Suriyeli Kadınların Gereksinimlerinin Karşılanmasına Yönelik Hak Temelli Hizmetler: Bir Sosyal Hizmet Uygulaması Örneği" isimli on sekizinci bölümde Dr. Filiz Demiröz ve araştırma görevlisi Gizem Akoğlu, okurlara Suriyeli kadınların gereksinimlerinin karşılanmasında hak temelli hizmetlere yönelik bir sosyal hizmet uygulaması örneği sunmaktadır. 2017 yılının Şubat ve Haziran ayları arasında Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinde gerçekleştirilmiş olan uygulamalardan hareketle planlanan bir araştırmanın bulgularının da paylaşıldığı bölümde yazarlar, Suriyeli kadınların gereksinimlerini Max-Neef'in ihtiyaç modeli çerçevesinde ele almaktadır. Araştırma sonuçlarında Suriyeli kadınların hangi varoluşsal koşullar içinde olduğunu anlamak için temel ihtiyaçların karşılanması ile ilişkili olan araçsal ihtiyaçları (sağlık, barınma, ekonomi, beslenme gibi) tanımlanmakta ve bu kadınların içinde buldukları koşullar, baş etme mekanizmaları ve gerekli kaynaklara sahip olup olmama durumları açısından değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmelerden hareketle Suriyeli kadınların hak temelli hizmetlere erişimleri için yapılması gerekenler de tartışılmaktadır.

Göç hareketlerinin giderek arttığı, toplumların heterojenleştiği bir dönemde yeni gelenler ile yerleşik olanlar arasındaki uyumun ve birlikte yaşamın nasıl olacağı büyük bir merak konusudur. Göç alan ölkelerde söz konusu gruplar arasında birlikte yaşam kültürünün oluşturulmasına yönelik çalışmalar zaman zaman gündeme gelse de henüz bu konuda somut adımlar atmış çok az ölkede bulunmaktadır. Üstelik atılan adımlar neticesinde geline nokta, başlangıç beklentilerinin çok uzaktadır. Kitabın son bölümünde Dr. Filiz Demiröz, uzun yıllara yayılan çalışmalarını neticesinde akademinin ve sahanın verdiği tecrübeyle Türkiye ekseninde uyum ve birlikte yaşam konusunu ele almaktadır. **"Göçün Belirsizlikleri: Yeniden Göç Etmek ya da Birlikte Yaşamak"** isimli bu son metinde yazar, Türkiye'de bulunan göçmenlerin geliş süreçlerini dönemsel bir analiz içinde aktarmaktadır. Ayrıca ulus ötesi ve yerel entegrasyon çalışmalarına vurgu yapılan bölümde, Türkiye'deki birlikte yaşam kültürünün oluşturulmasına yönelik süreçler *Göç İdaresi Genel Müdür-*

lüğü Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı çerçevesinde değerlendirilmektedir.

Doç. Dr. Tahir Emre Gencer ve Doç. Dr. Bekir Güzel editörlüğünde hazırlanan bu kitaptaki bölümler, yazarların sorumluluğunda olup editörlerin kişisel görüş ve düşüncelerini içermemektedir. Bu kitabın bölümlerinin özenle hazırlanmasında yoğun emekleri bulunan kıymetli bölüm yazarlarımıza bu süreçte desteklerini esirgemeyen göç alanındaki deneyimli hocalarımıza ve kitabın basılmasına destek olan Nobel Akademik Yayıncılık Yayınevine katkıları için çok teşekkür ederiz. Göç alanında çalışan akademisyenler ile saha deneyimi olan meslek elemanlarını bir araya getiren bu özgün kitabın başta sosyal hizmet olmak üzere sosyal bilimler alanına, lisans ve lisansüstü öğrencilere, göç alanında çalışan kurum ve kuruluşlara, meslek elemanlarına, akademisyenlere ve okuyan, araştıran, sorgulayan tüm okurlara katkı sağlaması dileğiyle.

Editör Kurulu

Eylül, 2023

İÇİNDEKİLER

Bölüm Yazarları.....	v
Ön Söz.....	ix

BİRİNCİ KISIM KAVRAMSAL, KURAMSAL VE TARİHSEL ÇERÇEVE

Giriş: Bölüm 1

Göç ve Sosyal Hizmet İlişkisi Üzerine.....	3
Emrah Akbaş	
Giriş	3
Cemaatten Cemiyete	4
Cemiyetin Bir Aktörü ve/veya Cemiyetleştiren Bir Aktör Olarak Sosyal Hizmet	5
Göç ve Sosyal Hizmet: Yerleşim Evleriyle Başlayan Bir İlişki	6
Göç ve Sosyal Hizmet: Refah Devletiyle Perçinlenen İlişki	7
Göç ve Sosyal Hizmet: Küreselleşme Çağında Çeşitlenen ve Sosyal Hizmetin Doğasını Dönüştüren Bir İlişki	8
Göçmenlerle Sosyal Hizmet Uygulaması.....	10
Sonuç.....	11
Kaynakça	13

Bölüm 2

Göç Olgusuna İlişkin Temel Kavramlar	15
Ozan Selçuk	
Giriş	15
Olgusal Açıdan Kavramlar	18
Uluslararası Göç (International Migration).....	18
Ekonomik Göç / İş Gücü Göçü (Economic / Workforce Migration).....	19
Zorunlu ve Gönüllü Göç (Forced and Voluntary Migration).....	19
Beyin Göçü (Brain Drain).....	20
Zincirleme Göç (Chain Migration)	20
Döngüsel Göç (Circular Migration).....	21

Aile Göçü (Family Migration).....	21
Cinsiyet Temelli Göç (Gendered Migration)	22
Göçün Feminizasyonu/Kadınlaşması (Feminisation of Migration).....	22
İç Göç (Domestic / Internal Migration).....	23
Bireyin Statüsü Açısından Kavramlar.....	23
Göçmen (Migrant).....	23
Nitelikli Göçmen.....	24
Mülteci (Refugee).....	25
Şartlı Mülteci (Conditional Refugee)	26
Sığınmacı (Asylum Seeker).....	27
Yerinden Edilmiş Bireyler (Displaced People).....	27
İkincil Koruma (Subsidiary Protection).....	27
Uluslararası Koruma (International Protection).....	28
Geçici Koruma (Temporary Protection).....	29
Geri Dönerler (Returnees).....	29
Refakatsiz Çocuklar (Unaccompanied Children).....	29
Yasa Dışı Göçmen (Illegal Migrant)	29
Düzensiz / Belgesiz Göçmen (Irregular / Undocumented Migrant)	30
Vatansız Kişi (Stateless Person).....	31
Çift/Çoğul Vatandaşlık	31
Mekânsal Açından Kavramlar	31
Coğrafi Kısıtlama (Geographical Limitation).....	31
Kaynak Ülke (Country of Origin)	31
Hedef Ülke (Country of Destination).....	32
Geçiş (Transit) Ülkesi (Country of Transit).....	32
Barınma Merkezleri (Accommodation Centres)	32
Geri Gönderme Merkezleri (Repatriation Centers).....	33
Daimi İkamet (Permanent Residence)	33
Diğer Kavramlar	34
Geri Göndermeme İlkesi (Non-Refoulement Principle).....	34
Sığınma (İltica) Hakkı ve Başvurusu (Right to Asylum and Application for Asylum).....	34
Çalışma İzni (Work Permit).....	34
Sosyal Uyum (Social Harmony).....	35
Entegrasyon (Integration)	35

Diaspora	36
Sosyal Sermaye (Social Capital)	36
De facto.....	36
Sonuç.....	37
Kaynakça	38

Bölüm 3

Temel Göç Kuramları ve Göçün Değişen Yüzü 41

Bekir Güzel - Tahir Emre Gencer

Giriş	41
Temel Kuramlar: Erken Dönem Göç Kuramları.....	44
Ravenstein göç yasaları.....	44
Samuel Stouffer: Kesişen Fırsatlar Kuramı.....	46
Petersen'in göç tipleri	48
Everett Lee: İtme-çekme kuramı	50
Ekonomik Temelli Kuramlar.....	52
Neoklasik ekonomi kuramı.....	53
İkiye bölünmüş emek/iş gücü piyasası kuramı.....	54
Yeni ekonomi kuramı.....	56
Tarihsel-Yapısalcı Göç Kuramları.....	58
Bağımlılık Okulu: Merkez-çevre kuramı	59
Dünya sistemleri kuramı.....	60
Göç sistemleri kuramı.....	61
Sosyokültürel Göç Kuramları	63
Modernleşme okulu: Denge kuramı	63
Göçmen ilişkiler ağı (Network) kuramı	65
Birikimli nedensellik	67
Sonuç.....	69
Kaynakça	71

Bölüm 4

Dünyada ve Türkiye'de Göçün Tarihsel Gelişimi, Günümüzde Türkiye'ye Yönelik Göç Hareketleri..... 75

Resul Turan

Giriş	75
Dünyada ve Türkiye'de Göçün Tarihsel Gelişimi	75
Osmanlı Dönemi'nde Türkiye Coğrafyasına Göçler	77

Göçün Organizasyonu	82
Cumhuriyet Dönemi'nde Türkiye'ye Göç Hareketleri	85
Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi	86
Bulgaristan göçleri	88
Yugoslavya-Makedonya göçleri.....	89
Romanya göçleri.....	90
Afrika ve Orta Doğu göçleri	90
Suriye göçleri.....	91
Sonuç.....	93
Kaynakça	94

İKİNCİ KISIM HUKUKSAL VE KURUMSAL ÇERÇEVE

Bölüm 5

Göç Mevzuatı101

Mehmet Başçillar

Giriş	101
Göç Mevzuatının Sosyal Hizmet Bakımından Önemi.....	102
Göç Mevzuatı	104
Göç Alanındaki Uluslararası Mevzuat.....	104
Göç Alanındaki Ulusal Mevzuat	109
Sonuç.....	118
Kaynakça	119

Bölüm 6

Göç Alanında Hizmet Veren Kurum ve Kuruluşlar.....123

H. İrem Kalaycı Kıriloğlu

Giriş	123
Göç Alanında Ulusal Düzeyde Hizmet Veren Kurum ve Kuruluşlar	124
İçişleri Bakanlığı.....	124
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.....	126
Sağlık Bakanlığı.....	129
Millî Eğitim Bakanlığı.....	131
Sivil Toplum Kuruluşları	131
Üniversitelerdeki Uygulama ve Araştırma Merkezleri	142
Göç Alanında Uluslararası Düzeyde Hizmet Veren Kurum ve Kuruluşlar	145

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği-BMMYK (The UN Refugee Agency-UNCHR)	145
Uluslararası Göç Örgütü (IOM)	145
Birleşmiş Milletler Küresel Göç ve Kalkınma Forumu-GFMD.....	146
Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP).....	146
Alman Uluslararası İşbirliği Kurumu (GİZ).....	147
Caritas Turkey	147
Sonuç.....	148
Kaynakça	148

ÜÇÜNCÜ KISIM

GÖÇ ÇALIŞMALARINDA SOSYAL HİZMET KURAM, UYGULAMA VE PSİKOSOSYAL DESTEK BOYUTU

Bölüm 7

Göçmenlerle Sosyal Hizmet Uygulamalarında

Temel Kavramlar ve Teknikler..... 153

Ayşe Nur Boz - Dilara Ustabası Gündüz - Demet Akarçay Ulutaş

Giriş	153
Kavramsal Çerçeve	155
Birlikte Yaşam ve Sosyal Uyum (Değerler)	160
Uygulamaya Dönük Bileşenler.....	164
Uygulamaya Dönük Teknikler	171
Sonuç.....	178
Kaynakça	180
EK-1. Vaka Örneği.....	185

Bölüm 8

Göç Çalışmalarında Sosyal Hizmet Kuram ve Yaklaşımları..... 187

Alpaslan Çobanoğlu - Serhat Tek

Giriş	187
Sistem Kuramı.....	189
Ekolojik Yaklaşım	190
Güçlendirme Yaklaşımı	191
Krizle Müdahale Yaklaşımı.....	193
Hak Temelli Yaklaşım	197
Feminist Kuram	199

Sosyal Hizmette Kültürel Yetkinlik.....	202
Çokkültürcü Sosyal Hizmet	204
Baskı Karşıtı Uygulama	206
Ayrımcılık Karşıtı Uygulama	208
İrkçılık Karşıtı Uygulama	210
Sonuç.....	212
Kaynakça	212

Bölüm 9

Göç Süreçlerinde Ruh Sağlığı ve Psikososyal Destek Hizmetleri..... 221

Aslı Cennet Yalım

Giriş	221
Göçmen Olmanın Psikososyal Yönü	222
Göçmenlere Yönelik Ruh Sağlığı ve Psikososyal Destek Servislerinin Özellikleri	226
Suriyelilere Yönelik Etkili Müdahalenin Özellikleri	232
Sonuç.....	235
Kaynakça	236

DÖRDÜNCÜ KISIM

GÖÇ SÜREÇLERİNDE DEZAVANTAJLI GRUPLAR: ÇOCUK, KADIN, AİLE, YAŞLI VE ENGELLİ

Bölüm 10

Çocuk Göçü: Yaşamları Yaşlarından Büyük Çocuklar 243

Tahir Emre Gencer

Giriş	243
Geleneksel Çocukluk Anlayışından Hak Temelli Yaklaşım ve Modern Çocukluk Anlayışına Doğru	244
Göçte Çocuk Olmak	247
Göç Süreçlerindeki Çocukların Öne Çıkan Gereksinimleri (İhtiyaçları) ve Karşılaştıkları Zorluklar	251
Çocukların Gereksinimleri	252
Zorunlu Göç Süreçlerindeki Çocukların (Karşılanamayan) Gereksinimleri ve Karşılaştıkları (Gereksinim Temelli) Zorluklar/ Sorunlar	254
Sonuç.....	265
Kaynakça	268

Bölüm 11

Göçmen Çocuklara Yönelik İstismar: Çocuk Ruh Sağlığına

Yansımalar ve Sosyal Hizmet Müdahalesi..... 271

Gamze Erükçü Akbaş

Giriş	271
Göçmen Çocuklar: Savaş, Yerinden Edilme, Şiddet ve Çocuk Ruh Sağlığı.....	272
Türkiye’de Göçmen Çocuklara Yönelik İstismar: Araştırmalar ve Medyaya Yansıyan Vakalar	278
Sosyal Hizmet Boyutu.....	281
Göçmenlerle Çalışan Sosyal Hizmet Uzmanlarının Rollerini	281
Göçmen Çocuk İstismarı ile Mücadelede Sosyal Hizmet Müdahalesi.....	282
Sonuç.....	288
Kaynakça	289

Bölüm 12

Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Göçte Kadınlar ve Aile.....293

Meliha Funda Afyonoğlu

Giriş	293
Göçmenlerle Sosyal Hizmette Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Uygulama Yapmak	295
Göç Sürecinde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddete Yönelik Risk Değerlendirmesinde Göz Önünde Bulundurulması Gereken Faktörler.....	297
Göç Sonrasında Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Riskine Yönelik Uygulama	300
Aile Sistem Teorisi Temelinde Göçmen Ailelerle Sosyal Hizmet ve Aile Göçü	303
Eşlik Eden Aile Göçünde Aile İçi İlişkiler	305
Aile Kurma.....	308
Aile Birleşimi	309
Sonuç.....	311
Teşekkür	312
Kaynakça	313

Bölüm 13

Engellilik, Yaşlılık ve Yerinden Edilmenin Kesiştiği Yer:

Engelli ve Yaşlı Göçmenler..... 317

Ecem Naz Nazlıer

Giriş	317
Yerinden Edilmiş Engelli ve Yaşlı Göçmenlerin Karşılaştıkları Güçlükler	320

Sağlık Alanında Karşılaşılan Güçlükler	321
Ev Sahibi Ülkenin Dilini Bilmeme Kaynaklı Karşılaşılan Güçlükler	322
Eğitim Alanında Karşılaşılan Güçlükler.....	323
İstihdam Alanında Karşılaşılan Güçlükler	323
Barınma Alanında ve Aidiyet Kaybı Sonucu Karşılaşılan Güçlükler.....	324
Bakım Konusunda Karşılaşılan Güçlükler	325
Ayrımcılık ve Baskıya Maruz Kalan Göçmenlerin Karşılaştıkları Güçlükler	325
Göçmen Kadınlar Özelinde Karşılaşılan Güçlükler.....	325
Geriden Kalan Göçmenlerin Karşılaştıkları Güçlükler.....	326
Engelli ve Yaşlı Göçmenlere İlişkin Yasal Düzenlemeler	327
Engelli ve Yaşlı Göçmenler ile Çalışırken Sosyal Hizmetin Konumu.....	332
Sonuç.....	335
Kaynakça	340

BEŞİNCİ KISIM

SAHAYA VE UYGULAMAYA YÖNELİK ÖNERİLER, VAKA YÖNETİMİ VE UYGULAMA ÖRNEKLERİ

Bölüm 14

Göç Çalışmalarında Uygulama ve Sahaya Yönelik Öneriler.....349

Gökçe Ceylan

Giriş	349
Günümüzde Popüler Bir Uygulama Alanı Olarak Göç Çalışmaları	350
Türkiye’de Göç Çalışmaları ve Uygulamaları.....	351
Uygulama Paydaşlarından Biri Olarak Sosyal Hizmet Uzmanları.....	353
Vaka Yöneticisi Olarak Sosyal Hizmet Uzmanları.....	354
Danışman Olarak Sosyal Hizmet Uzmanları	356
Savunucu Olarak Sosyal Hizmet Uzmanları	358
Profesyonel Olarak Sosyal Hizmet Uzmanları.....	361
Sonuç.....	363
Kaynakça	365

Bölüm 15

Göç Çalışmaları ve Vaka Yönetimi.....369

Gülgez Ağbaba Eroğlu

Giriş	369
Göç.....	370

Vaka Yönetimi ve Vaka Yazılım Sistemi.....	373
Vaka Yönetiminin Aşamaları	376
Vaka Yönetim Aşamaları.....	379
Hassasiyet (Vulnerability) ve Risk Değerlendirmesi	381
Risk Değerlendirmesi- Risk Düzeyleri.....	382
Savunuculuk ve Havale (Yönlendirme) Mekanizması Geliştirme	387
Sonuç.....	391
Kaynakça	392
Ek1. Vaka Yönetimi Aşamaları ve Vaka Örneği.....	394

Bölüm 16

Göç Alanına İlişkin Proje Çalışmaları ve İyi Uygulama Örnekleri 397

Büşra Uslu Ak

Giriş	397
Sosyal Hizmet Odaklı Projeler ve Göç İlişkisi	398
Tanımlama	400
Formülasyon.....	401
Uygulama.....	404
Değerlendirme.....	405
Göç Projeleri Kapsamında İyi Uygulama Örnekleri	407
İyi Uygulama Örneği 1: Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi	407
İyi Uygulama Örneği 2: Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Sağlık Statüsünün ve Türkiye Cumhuriyeti Tarafından Sunulan İlgili Hizmetlerin Geliştirilmesi Projesi	409
İyi Uygulama Örneği 3: Türkiye'de Toplum Merkezlerini ve Yerel İnişyatifleri Destekleyerek Mülteciler ve Ev Sahibi Topluluklar İçin Sosyal Hizmetlerin İyileştirilmesi Projesi.....	411
Göç Projeleri Döngü Süreçlerinde Sosyal Hizmet Bakış Açısı.....	412
Sonuç.....	414
Bazı Anahtar Sözcükler ve Tanımları	415
Ekler	415
Kaynakça	417

Bölüm 17

Gaziantep'teki Suriyelilerin Genel Durumu ve Yaşadıkları

Sosyal Sorunlar: Bir Göç Analizi Örneği419

Nur İncetahtacı

Giriş	419
Suriyelilerin Genel Görünümü ve Yaşadıkları Temel Sorunlar.....	426
Yoksulluk Sınırından Açlık Sınırına Düşmek	431
Sosyal Hizmetlerin Niteliği	433
Sonuç.....	434
Kaynakça	436

Bölüm 18

Suriyeli Kadınların Gereksinimlerinin Karşılanmasına Yönelik

Hak Temelli Hizmetler: Bir Sosyal Hizmet Uygulaması Örneği439

Filiz Demiröz - Gizem Akoğlu

Giriş	439
Araştırmanın Problemi ve Amacı	444
Araştırmanın Yöntemi	446
Bulgular	449
Kadınların Sosyodemografik ve Aile Özellikleri	449
Kadınların Gereksinimleri	453
Kadınların Baş Etme Stratejileri ve Gelecek Beklentileri	467
Sonuç.....	470
Kaynakça	476

Sonuç Yerine: Bölüm 19

Göçün Belirsizlikleri: Yeniden Göç Etmek ya da Birlikte Yaşamak481

Filiz Demiröz

Giriş	481
Türkiye'deki Göçmenler	482
Kalıcı Çözümler: Gitmek mi Zor, Kalmak mı?.....	487
Sonuç.....	495
Kaynakça	496

Editörler ve Yazarlar Tarafından Önerilen Destekleyici Materyaller499

Editörler ve Bölüm Yazarları 507